

RAKENDUSLIKU
ANTROPOLOOGIA
KESKUS

A decorative graphic consisting of two concentric circles in shades of orange and yellow. A thin orange line starts from the top right, curves around the circles, and ends with an arrowhead pointing towards the center.

*Nüüd, kui ma
tean, et on
valimised, siis ma
hakkan selle
kohta uurima. Kui
mul aega on.*

Persoonauuring noorte valimiskäitumisest

Välitööde läbiviijad: Ede Schank Tamkivi, Paula Johanna Rõuk, Martin Beek

Raporti koostajad: Ede Schank Tamkivi, Paula Johanna Rõuk, Martin Beek ja Ehti Järv

Illustratsioonide autor: Etta Lin Tamkivi

Tellijä: SA Liberaalne Kodanik (SALK)

Rakendusliku Antropoloogia Keskuse (RAK) eesmärk on sotsiaal- ja humanitaarteaduste meetodite abil praktiliste probleemide lahendamine Eesti ühiskonnas. Meie jaoks on oluline kodanikuühiskonna areng, organisatsioonide teadlik tegutsemine ning uurimistöö kaasamine nende edendamisesse. Näeme küsimustes vastuseid ning probleemides lahenduskäike.

Läheneme igale juhtumile individuaalselt ning lähtume just selle probleemkohtadest ja küsimustest. Peame oluliseks vahetut suhtlust ning kasutama materjali kogumiseks vestlusi, intervjuusid ja vaatlust, et avada probleeme sügavuti. Kombineerime uurimisprotsessis kaasaegset tehnoloogiat ning visuaalseid meetodeid, et edastada küsijale mitmekülgne pilt vastustest.

ede@tamkivi.com

www.antropoloogia.ee

SISUKORD

UURINGU ÜLEVAADE	4
ÜLITEADLIK NOOR	8
PASSIIVNE NOOR	13
ALALINE TEGUTSEJA	17
JÄRGIJA	23
MAAILMAKODANIK	28

UURINGU ÜLEVAADE

Eesmärk

Uuringu eesmärk on teada saada, milline on noorte esmavalijate valimiskäitumine – mis noori ajendab valima minema ja mis noori takistab valimistel osalemast. Tahame paremini aru saada, millist tuge või abi noor selles protsessis vajab, millised on noorte meediakanalite eelistused, huvialad ja harjumused, et mõista, kuidas ning millest võib noorte valimiskäitumine olla mõjutatud.

Projekti lõpptulemusena valmib uuringuraport, mis esitab n-ö koondportreed esmavalijatest ning selle pealt arendab tellija, SA Liberaalne Kodanik (Salk), valimisteks nügimisi, et testida, millistes kanalid ja sõnumid noorte valimisosalust tõstavad.

Uurimisküsimused

Uurimisküsimused on järgmised:

1. Milline on esmavalijate valimiskäitumine – millised erinevad persoonad joonistuvad 16-18-aastaste noorte hulgas valimiskäitumise alusel?
2. Kuidas sünnib valik, kas minna valima või mitte?
3. Mis tõmbab/soodustab noori valima minema?
4. Mis takistab/peletab eemale noored valima minemisel?

Metoodika ja valim

Tegime poolstruktureeritud intervjuud 16–19-aastaste noortega, kes pole varem kunagi valimas käinud. Iga intervjuu kestis keskmiselt tund aega ning need toimusid valdavalt noorte endi valikul Zoomi kanalis, aga mõned ka uuringus osaleja soovil füüsiliselt samas ruumis viibides.

Andmaks ülevaadet esmavalijate valimiskäitumisest, oli uuringu esimene eesmärk leida vastavas vanusevahemikus 20 noort võimalikult erinevatest Eesti paikadest, mis oleks omakorda siiski teatavas proportsioonis ka rahvastiku tihedusega nimetatud piirkondades.

Lähtuvalt uuringu ajalisest piiratusest ning valimi väiksusest ei õnnestunud valimis katta kõiki maakondi. Valim on siiski pigem maapiirkondade poole kaldu, nt Põlvamaalt on kaks intervjuueeritud, kuigi Põlvamaal elab vaid 2% Eesti elanikkonnast. Tallinn on pigem alaesindatud, sest kuigi pealinnas elab iga neljas eestimaalane, on antud valimis esindatud neli tallinlast ehk iga viies uuringus osaleja.

Soolist tasakaalu ei õnnestunud samuti saavutada, sest poiste nõusse rääkimine osutus oluliselt keerulisemaks kui tüdrukute kaasamine valimisse. Kuigi statistikaameti andmetel on 2021. aastal

Valimi vanuseline jaotus

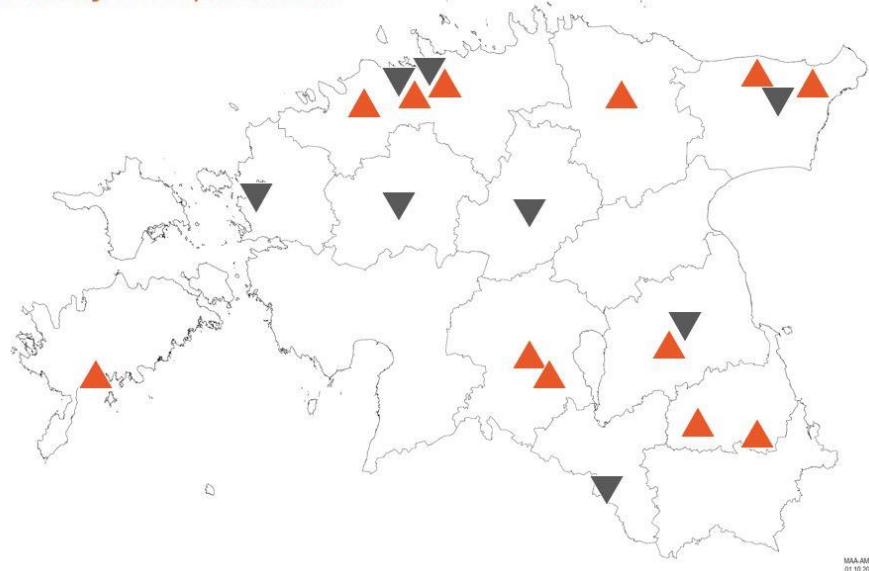

vanuserühmas 15–19 poisse tuhande jagu enam kui tüdrukuid (32 899 vs 31 410), on antud valimi 12 tüdrukuga siiski rohkem kaldu.

Vanuse poolest võib öelda, et valimisse sattusid pigem nooremad tüdrukud (peamiselt 16- ja 17-aastased) ja vanemad poisid (18- ja 19-aastased).

1. Põlvamaa – T, 16
2. Tartu – P, 16
3. Viljandi – T, 16
4. Viljandi – T, 16
5. Tallinn – P, 16
6. Rakvere – T, 16
7. Kuressaare – T, 17
8. Tartu – T, 17
9. Sillamäe – T, 17
10. Tallinn – T, 17
11. Põlvamaa – T, 17
12. Tallinn – P, 18
13. Paide – P, 18
14. Toila – T, 18
15. Valgamaa – P, 18
16. Rapla – P, 18
17. Saue – T, 18
18. Haapsalu – P, 19
19. Jõhvi – P, 19
20. Tallinn – T, 16

Valimi jaotus piirkonniti

Intervjuude analüüsis joonistusid välja noortest viis tüüpi ehk persoonat. Iga persoona puhul oleme käsitletud järgmisi alateemasid:

- taust – kirjeldame lühidalt, millise noorega on tegemist
- toome välja persoonat mõjutavad inimesed tema ümber (nt pereliikmed, sõbrad, õpetajad, huvitegevusega seotud inimesed)

- meediatarbimine – kirjeldame noorte meediatarbimise harjumusi, kanaleid ja toome välja olulisemaid avaliku elu tegelasi, keda jälgitakse
- e-riigi teenuste kasutamine ja kogemused
- poliitika ja ühiskonnas toimuvaga kursis olemine
- valimiskäitumine 2021 KOV valimistel
- soovitusel nügimiseks – toome välja mõned võimalikud lähenemismargad ja võtmetegurid noorte juures, mis võivad aidata neid nügida valima minekul.

Persoonasid lugedes tasub mees pidada, et need on kategooriad, mille poole üks või teine noor oma valimiskäitumiselt kaldub. Tegelikuses on inimesed palju mitmekülgsemad ning neis võib olla mitme persooni omadusi.

Tähelepanekud ja taipamised

Kuigi antud valim oli suhteliselt napp ega pretendeerigi täielikule representatiivsusele, ilmnisid intervjuudest ometi teatud mustrid ja antud vanuserühma noortele iseloomulikud tunnused.

- Noortel on poliitika ja valimiste suhtes väga erinev huvi ja teadmiste hulk – on väga teadlikke noori, samas ka neid, kes poliitikast teavad vaid suuremaid skandaale ja keda see teema (seetõttu) üldse ei huvita. **Teadlikkus ja huvi ei ole otseselt seotud nende elukohaga, vaid muude sotsiaalmajanduslike tunnustega**, nt lagunenu ja seega pigem ka majanduslikult vähem kindlustatud peredest pärit noored on poliitikast pigem vähem huvitatud, sest nende kodus neil teemadel ei arutleta.
- Huvi ja teadlikkuse tase ongi valdavalt otseses **seoses kodus ja/või koolis vastavate teemade käsitlemisega** – kellel kodus poliitikast räägitakse, on sellest teemast ka teadlikum ja rohkem huvitatud. Erandiks olid mõned noored, kel kodus neil teemadel ei räägitud, ent koolis oli mõni väga inspireeriv ja tore õpetaja, kes oli suureks eeskujuks, et hakata ühiskonna ja poliitika kohta ka omal käel rohkem uurima, igapäevaselt meediat jälgima ja neil teemadel ka sõpradega arutlema. **Sõprade mõju mainiti üldiselt valimiskäitumise ja poliitilistele eelistuste kujunemisele üllatavalt vähe.**
- Eeskujude osas töid (pigem vähem teadlikumad) noored lisaks pereliikmetele ja haridustöötajatele (lisaks õpetajatele nimetati veel noorsootöötajaid, aga ka kirikutegelasi) välja ka **avaliku elu tegelasi, eriti sotsiaalmeediast tuntud suunamudijad** – enim nimetati Andrei Zevakinit, Brigitte Susanne Hunti ja veel paari nime.
- Meediatarbimises ilmnis ka selge vahe teadlikumate ja vähemteadlikumate noorte erinevus. **Esimesed jälgivad igapäevaselt klassikalisi kodumaiseid meediakanaleid** nagu ERR (AK + ERRi uudisteportaal, aga ka erinevad saated Vikerraadios) või Postimees ja Delfi, ning ka **rahvusvahelisi meediakanaleid** nagu CNN, Guardian ja New York Times. Lisaks jälgivad nad regulaarselt mõnd enda arvukate hobidega

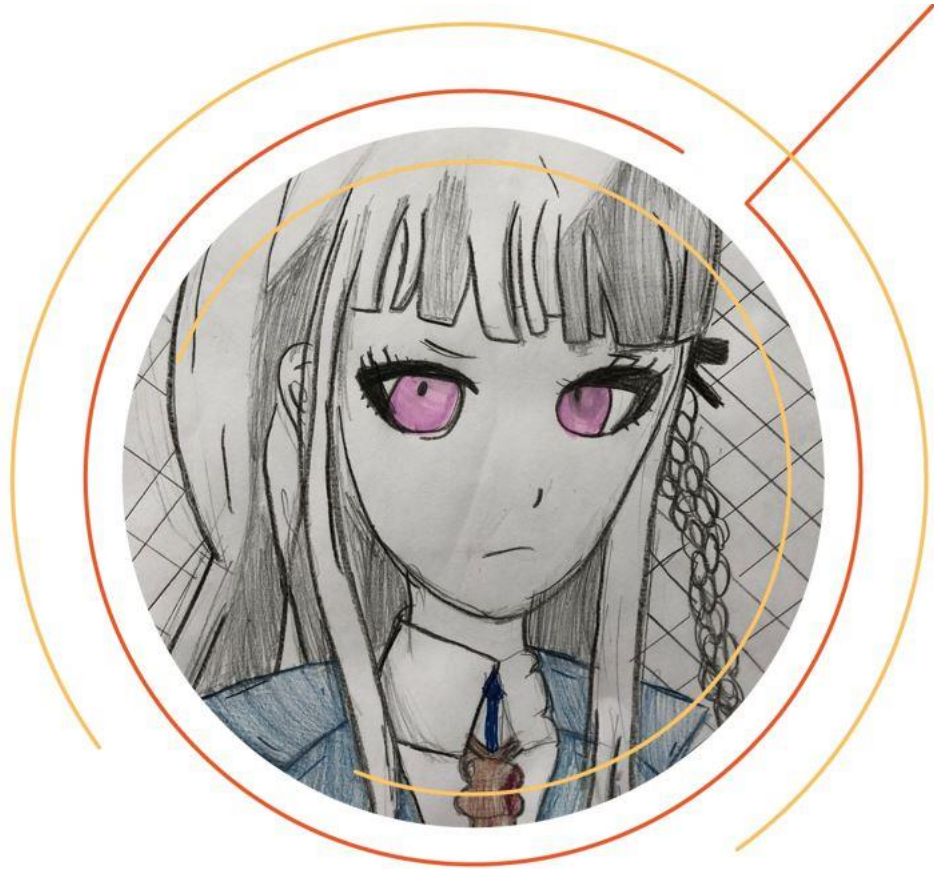
seotud taskuhäälingusaadet, kindlaid Twitteri-kontosid või loevad meeeldi ka pikemaid käsitlusi erialakirjandusest. **Vähemteadlikud noored on valdavalt vaid sotsiaalmeedia jälgijad**, mille kaudu hoitakse sageli küll silm peal ka uudisvool, aga uudisteportaalides loevad nad peamiselt vaid pealkirju.

- **Valdav osa noori plaanib minna valima** isegi kui neil veel kuu aega enne valimisi polnud selge, millist maailmavaadet või konkreetset kandidaati nad tahaks toetada. Enamik plaanis endale selle siiski **selgeks teha vahetult enne valimisi**, lootes seejuures ka oma eeskujude ja mõjutajate abile.
- Ühtegi sellist noort antud uuringus intervjuuerida ei õnnestunudki, kes päris kindlalt ja mitte mingil tingimusel valima El läheks, kuigi **paar noort olid väga kõhklevad**, andes siiski mõista, et teiste suunamisel ja abiga ning positiivsete asjaolude kokkulangemisel (“kui õigel päeval meelde tuleb”) oleks nad valmis seda siiski tegema.
- Peaaegu kõik intervjueeritud arvasid, et esimesel korral läheks nad **valima siiski jaoskonda, kuna sellel toimingul on omamoodi rituaalne väärtus** – kirjutada number paberile ja lasta see kasti. Ainult üks tüdruk tõi esile COVID-pandeemia kui jaoskonda mineku vastu rääkiva teguri, mistõttu ta eelistaks pigem e-valimisi. Ülejäänud plaanivad edaspidi kindlasti e-valida, sest üldiselt selle turvalisuses keegi ei kahtle (v.a Ida-Virimaalt pärit noorele teada olevad juhtumid, kus vanuritelt korjatakse kokku nende ID-kaardid ja hääletatakse nende eest).
- Noori aitaks oma valikute tegemisel ja teadmiste jagamisel **valimiskorralduse üksikasjadest eelkõige lihtsad ja selged juhised**, mida nad ei peaks “mööda interneti taga otsima”.
- Korduvalt mainiti, et **meeleldi nähtaks poliitikuid just seal, kus noored ise juba on**: sotsiaalmeediakanalites enda tegemisi, väärtusi ja konkreetseid tegevusplaanide tutvustamas, samuti koole külastamas. Noored ei taha kuulda poliitikutelt abstraktseid lubadusi stiilis “maksud madalaks!”, vaid **konkreetset noorte elu paremaks muutvate tegevusplaanide tutvustamist**, oma igapäevase elu ausat ja ilustamata jagamist ning juba tehtud tegude näitamist.
- Teadlikumate noorte seas võib välja tuua selge tellimuse **“ühe teema partei”** järele – noori ei kõneta enam teemadega, mis räägivad kõigest kõigile, vaid nad tahavad kuulda/näha väga konkreetseid lahendusi konkreetsetele probleemidele nagu keskkonnateemad (kohalikul tasandil on lahenduseks nt ühistransport, kergliiklusteed, spordiväljakud jms), ühiskonna avatus ja tolerantsus (isegi pigem konservatiivsemate vaadetega noored tõid esile piinlikkustunde, mida neile valmistab vähemusi ja teisi rahvusi solvav poliitik) ning konkreetsemalt noortele pakutavad võimalused ja lahendused meie ühiskonnas (nt kiired ja paindlikud rahastusvõimalused oma ideede teostamiseks).

ÜLITEADLIK NOOR

Saara, 17-aastane¹

Saara on maailma asjadest väga teadlik gümnasist. See teadlikkus ei ole tulnud juhuslikult – Saara jälgib igapäevaselt nii kodu- kui välismaiseid uudisekanaleid ja tunneb sügavat huvi poliitika vastu. Kuna Saara jaoks on maailmas nii palju huvitavat, ja ka koolis pakuvad talle paljud teemad huvi, siis ei tea ta, mida pärast gümnaasiumi lõppu edasi teha. Ta teab, et tahab minna ülikooli, kus inimesed on kindlasti veel intelligentsemad, huvitavamad ja rohkem tema moodi. Aga mida õppima? Võimalusi on ju nii palju.

Pere ja perekondlik taust

Saara vanemad elavad maal, aga ta ise käib nüüd Tartus koolis. Nädalavahetustel käib ta tihti vanematekodus. Saara pere on kokkuhoidev ja üsna suur, lisaks emale ja isale kuuluvad sinna vanemad õed Tiina ja Paula ning noorem vend Peeter. Üksteise tegemistega hoitakse end kursis Facebookis grupivestluse kaudu. Saara peres räägitakse poliitikast päris tihti, sageli on teemaks koos õhtustest uudistest nähtu. Nendes pereringis peetud vestlustes saavad kõik osapooled oma arvamused välja öelda. Saara tunneb, et saab oma pereliikmetele oma mõtetest julgelt rääkida – peres ollakse toetavad ja tolerantsemad, ka siis, kui arvamused päriselt ei kattu: "Kui ma esimest korda vanematelt küsisin näiteks selliste teemade kohta nagu abortidõigused või samasooliste kooselu, siis ma veidi kartsin. Oli see hesitancy, et huvitav mis nad arvavad sellest. Sest sa ei taha et tekiks see kiil sinna vahele. Aga siis kui sealt tulid sellised vastused, mis olid minu meelest aktsepteeritavad või vaated kattusid, siis ei ole ka sellest rääkimine enam keeruline."

¹ Persoon põhineb Saara, Siimu, Roosi, Matilda ja Gerda intervjuudel.

Pereliikmetest on Saarat kõige rohkem mõjutanud tema õed, kellega peetud pikkadest aruteludest on välja kasvanud ka Saara huvi poliitika vastu: "Kuna minu õed hoiavad ka ennast väga kursis poliitikaga, siis ma ootan, et nad tuleksid nädalavahetusel koju ja me saame arutada, mida nad arvavad või keda nad valivad."

Saarale tundub tihti, et tema vanemate arvamused nii poliitika kui muu ühiskonnas toimuva teemal on pealiskaudsed ja läbimõtlemata. Ta proovib utsitada vanemaid mõtlema õhtul telekast nähtud uudistest kaugemale ja tegema ka valimistel läbimõeldumaid valikuid:

"Ma mäletan eelmistel kohalike omavalitsuste valimistel ma juba olin, et teeme selle poliitilise kompassi ja vaatame, millise erakonnaga tegelikult teie vaated kattuvad kõige enam."

Kool ja haridus

Vanas kodulähedases koolis, kus Saara käis esimesest üheksanda klassini, valitses tema jaoks liiga kitsarinnaline õhkkond. Pahatihti ei sekkunud ka õpetajad olukordadesse, kus mõnda teistest erinevat õpilast tema vaadete pärast kiusati: "Minu paralleelikas, kes on mulle väga lähedane sõbranna, teda klassis solvatakse väga tihti. Ta on liberaalsemate vaadetega, kui mõned muud tema klassis. Pigem sellised seksistlikud väljendid ja homofoobsed väljendid langevad temale. Kui ta avaldab oma arvamust või isegi kui see pole teemakohane, isegi siis teda solvatakse. Mida on kurb vaadata, aga õpetajad tihti ei sekku."

Nüüd käib Saara Tartu kesklinna eliitkoolis, mille valis teadlikult just sealse intellektuaalsema õhkkonna pärast. Tema koolikaaslaste hulgas on nüüd rohkem mõttekaaslasi ja ta tunneb, et selline keskkond toetab tema enesearengut: "Kahe kooli vahe ongi suure ja väikese kooli vahe: suurem hoone, rohkem õpilasi, rohkem õpetajaid ja valikuid on ka rohkem. Nad on ise valinud selle, et nad on tulnud gümnaasiumisse, sest nad oleks võinud minna ka tehnikumi, seega õpihimu on suurem."

Saara jaoks on põnevad paljud gümnaasiumis antavad valikained, samuti on koolis mitu inspireerivat õpetajat, kes suhtuvad oma ainesse kirega ning võtavad õpilasi kui endiga võrdseid. Selliste õpetajate tundides kestavad arutelud vahel ka siis edasi, kui koolikell on ammu juba helisenud.

Ka kaasõpilaste seas hindab Saara motiveeritud, egalitaarset ja liberaalset õhkkonda, kus kõik saavad vähem või rohkem kaasa rääkida: "Kõik on mingil määral aramusliidrid kuidagi – sealt tõusevad muidugi mõned esile, kelle vahel on rohkem selliseid arutelusid ja teised siis pigem kuulavad ja jälgivad. Ja on ka neid, kes hoiavad päris kõrvale."

Sõbrad ja huviala

Oma sõprade seas tõuseb Saara esile, kuigi enesekriitilise inimesena ta ennast ise liidriks nimetama ei hakka. Kuigi vanade sõpradega maal tuntakse üksteist juba lasteaiast saati, tunneb ta teinekord, et neil pole enam millestki olulisest rääkida ja et nende arvamused jäävad pinnapealseks. Nii räägivadki nad vanade sõpradega koos olles tühjast-tähjast ja meenutavad

ühist põhikooliaega. Gümnaasiumist on ta aga saanud uusi sõpru, kellega neid seovad ühised huvid ja maailmavaade. See tunne, et ollakse mõttekaaslaste keskel, on Saarale väga oluline.

Kuigi Saara tegeleb juba pikka aega ka rahvatantsuga, on tema põhiliseks huvialaks poliitika ja ühiskonnas toimuvaga kursis olemine. Sealjuures ei hoi ta ühiskonnaelus mitte lihtsalt kätt pulsil, vaid elab enda jaoks olulistele teemadele südamest kaasa ja vihastab, kui asjad ei ole nii nagu võiksid olla. Saara on veendunud feminist – naiste ja seksuaalvähemuste õigused ühiskonnas on teema, mis on teda puudutanud vägagi isiklikult: “Ma olen ise kogenud elus väga palju sellist “naisteviha”. See on pannud mind tahtma teada, miks see nii on ja kuidas seda lahendada. Ja selleks, et seda lahendada, ma pean olema kursis sellega mis toimub.”

Saarat käivitab isiklik frustratsioon, sest talle on lausa otse öeldud, et tüdrukud ei ole sama head kui poisid: “Mul on koolis ja üleüldse huviringides piiratud võimalused olnud. Mulle on öeldud trennides, et ei me ei võta tüdrukuid trennidesse, sest kas nad lihtsalt ei taha või sellepärast, et sa niikuinii ei saa hakkama. Ma olen tundnud, et mul on vähem võimalusi elus, et sellepärast ma lihtsalt ei saa tegeleda asjadega.”

Meediatarbimine

Saara jälgib uudiseid palju, mitmekesiselt ja kriitiliselt. Telefonis on tal äpid The Guardiani, CNNi, Wall Street Journali ja The New York Timesi jälgimiseks, igal õhtul vaatab ta Aktuaalset Kaamerat. Aktiivselt kasutab ta ka YouTube'i (näiteks vaatas ta sealt hiljuti huvitavat ülevaadet Afganistani sõja põhjuste kohta) ja kuulab Poliitikaguru taskuhäälingut ja vasakpoolse suunitlusega USA podcaste: "Ma mäletan, kui see George Floyd'i kohtu-trial oli nüüd mõned kuud tagasi – siis ma samal ajal tegin õhtusööki ja vaatasin Guardian Newsi otseülekannet sellest YouTube'is. Tegelikult tänapäeval on väga lihtne hoida end kursis selle kõigega."

Sotsiaalmeediast kasutab Saara kõige rohkem Twitterit, kus hoiab silma peal enda jaoks inspireerivatel poliitikutel. Poliitikutest on talle sümpaatsed näiteks Kristina Kallas ja Kersti Kaljulaid: “Twitteris ma jälgin Eesti praegust presidenti ja ka sotsiaaldemokraatide kontosid. Need on need, mida ma jälgin, aga ma ei saa öelda, et nad on mu iidolid. Aga see oleks natuke imelik pidada poliitikuid iidoliteks.”

“Suur üllatus oli, et Alar [Karis] sai presidendiks. Mulle meeldis Kersti, kes tõstis ühiskondlikud probleemid üles, millest keegi muidu ei räägi. Ta hakkas igal pool rääkima neist asjadest.”

E-riigi teenused

E-riigi teenuste kasutamine on Saaral käpas. Lausa sedavõrd, et ta aitab näiteks digilugu kasutada ka sõpradel ja isegi oma emal-isal. Üldse aitab Saara digipädevuste vallas oma vanemaid, mitte vastupidi: "See käis juba väiksest peale – tuludeklaratsiooni ma olen ka 1. klassist peale vanemate eest teinud."

Saara on uhke, et Eesti on e-riik ja mitmeski mõttes on elu seetõttu lihtsam: “Tehniliselt ma olen nõus, et me oleme e-riik! Näiteks võrreldes Itaaliaga me saame kõike teha arvutis. Saad väga hästi kodust teha kõiki asju.”

Kuigi e-riigi teenuste kasutamine on Saarale lihtne ja veidike põnevgi, on ta nõrдинud, et alla 18-aastasena on tal e-teenuste osas vähe õigusi. Näiteks valmistab talle pettumust, et ta ei saa ise perearsti aega muuta või koolitoidu raha maksta.

Poliitika ja ühiskonnas toimuvaga kursis olemine

Saara hoiab end poliitikas ja ühiskonnaelu toimuvaga pidevalt kursis – ühest küljest on see kõik tema jaoks põnev, teisalt tunneb ta ka kohustust olla teadlik kodanik. Kohalikul tasandil toimuvaga on Saara natuke vähem kursis, seda nii Tartu kui vana kodukoha puhul. Riiklikul tasandil toimuv poliitika on tema jaoks selgelt põnevam ja olulisem.

Ka välismaal toimuv läheb Saarale väga korda, kuigi meedias suuremat kajastust saavate teemade (nagu näiteks Afganistanis toimuv või viimase aja sündmused Valgevenes) kõrval on ta enda hinnangul päriselt kursis peamiselt USAs toimuvaga: “Ilmselt sellepärast, et mind väga huvitab, eriti just välispoliitika. Isegi valisin globaliseeruva maailma endal valikaineiks. Mulle meeldib vaadata, kuidas ühiskond töötab. Ja ma algatan vestlusi tavaliselt, mulle meeldib küsida, mida teised arvavad. Ja kuna nad on jutukad inimesed, siis me lihtsalt satume rääkima nendest teemadest tihti.”

Saara ei hoia end toimuvaga mitte üksnes kursis, vaid püüab kõike loetut ja kuuldot võtta kriitiliselt. Nii näiteks on ta hoolimata oma vasakpoolsest maailmavaatest kriitiline Ossinovski kunagise alkoholipoliitika suhtes, mille tulemusi ta piiri lähedal maakohas elades ise näinud on: “Ossinovski on tehniliselt väga tark mees – ega ta loll ei ole! – kuigi selle alkoholiaktsiisiga olid tal probleemid. Soomlased oma bussidega läksid Lätti, kõik ostsid odavat õlut kokku. Mul tavaliselt läks auto katki ja Leedu kaitseväekolonn läks võttis kõik kohad parklas ära, tulid õlle- ja viinakastidega... Ossinovksil võiski olla nii, et ta on välismaal õppinud ja ta ei saanud aru, et meie oleme läbi ja lõhki alkoholirahvas, me oleme Ida-Euroopa riik, meil inimesed surevad massiliselt alkoholi liigtarbimise tagajärjel, ja seda nii kiiresti maha ei suru. Seda peab ikka tasapisi tegema, muidu rahvas hakkab lihtsalt märatsema.”

Valimiskäitumine 2021 KOV valimistel

Saara läheb kindlasti valima ja teeb sealjuures oma maailmavaatel põhineva teadliku valiku. Väga tõenäoliselt valib Saara sotsiaaldemokraate: “Ise pean ennast sotsiaaldemokraadiks, ehk selliseks vasakpoolseks pigem. See on kujunenud nii, sest mul on olnud väga palju sõpru, kes on näiteks rahaliselt olnud halvemas korras. Majanduslik võrdsus mängib sotsiaaldemokraatide juures tähtsamat rolli kui näiteks parempoolsetel. Kindlasti ka see inimlikum osa, nagu võrdsed õigused ja sellised asjad.”

Saara ei tea veel, kas minna valima jaoskonda või anda oma hääl elektrooniliselt. Ühest küljest on e-valimised turvalisemad – Saara pelgab veidi kohapeale minekuga kaasnevat koroonaohtu. Teisalt oleks sümboolne valida jaoskonnas kohapeal: “Esimest korda lähen ikka jaoskonda, et saaks paberi peal valida, et oleks lihtsalt see tunne, et lähed valima kedagi! Et teha enda jaoks pidulikuks ja tähtsaks seda asja. Et minu hääl loeb praegu – ma praegu füüsiliselt panin selle paika.”

“Tegelikult oleks üllalahe esimest korda seda traditsioonilist hääletamist proovida, ja siis edaspidi e-valida.”

Saara ei lähe mitte üksnes ise valima, vaid utsitab valimistel osalema ka oma sõpru ja pereliikmeid. Sealjuures tahaks ta, et inimesed teeksid teadlikke valikuid ja uuriksid ise, milline erakond või kandidaat neile kõige paremini sobib, selmet valida pinnapealselt mõnest kuulnud valimisreklaamist lähtudes:

"Aga tahaks, et inimesed käiksid valimas ja sealjuures teeksid ka läbimõeldud otsuse. Aga samas ma tunnen, et isegi kui need otsused ei ole kõige läbimõeldumad, siis tehtaks otsuseid, millega üldjoontes ei mindaks väga kaugele oma vaadetest. Inimene, kellele sobib samasooliste kooselu, ta ei oskaski minna valima EKRE kandidaati."

Soovitused nügimiseks

- Ei vaja nügimist, läheb niigi valima.
- Sellist noort annaks kaasata teiste noorte mõjutajana. Mõnevõrra nügib ta praegugi teisi noori valima, ent kui anda Saarele juurde veenmisoskust ja julgust, võiks tast saada veelgi väärtuslikum liitlane. Ühe variandina kargab pähe “Ära lase purjus sõpra vette” stiilis kampaania (“Ära lase sõbral valimata jätta”, kuigi võib-olla mingis paremas sõnastuses), mis võiks Saarat julgustada, et see mida ta teeb, on õige ja hea. Selline kampaania võib ehk hõlmata ka mingit sümboolset nänni: näiteks T-särke kirjaga “Suunan sõbrad valima!” või muud säärast.

PASSIIVNE NOOR

Marek, 18-aastane²

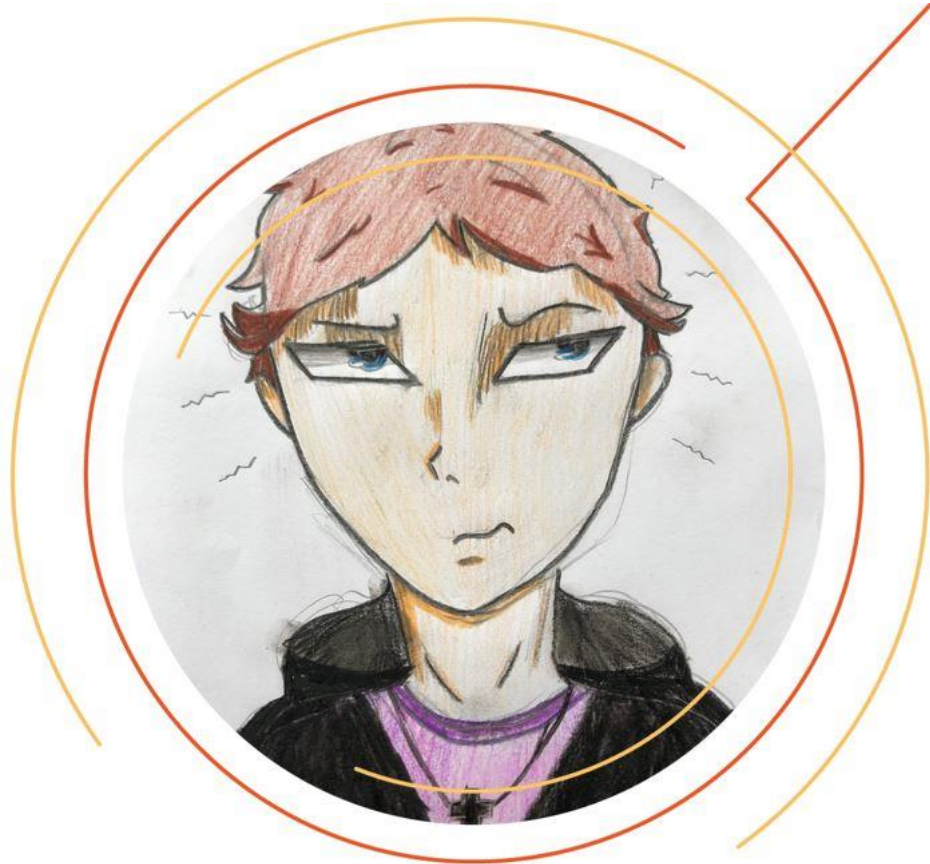
Marek elab koos emaga Mustamäel suures kortermajas ja käib lähedal asuvas kutsekoolis. Eriala valik sai tehtud juhuslikult, mitte selle põhjal, et see oleks talle tõsiselt huvi pakkunud.

Peres ei räägita poliitikast, valimistest, ainult vahel harva vaadatakse telekast uudiseid. Kodust ei saa Marek tuge ka õppimise osas.

Marek on pigem konservatiivsete vaadetega ja arvab, et tänapäeva ühiskonnas on vähe temaga sarnaselt mõtlemaid inimesi. Nimelt on ta kristlane ja proovib oma elu nii palju kui võimalik piibli järgi elada.

Hiljuti on ta leidnud endale mõttekaaslase kristlikus vabakoguduses.

Marek pole sellele küll eriti mõelnud, aga kui temalt küsida, siis arvab ta, et valima minemisel pole suurt mõtet, sest nagunii ei leiaks ta kedagi, keda valida.

Pere ja perekondlik taust

Marek elab koos emaga, kes töötab vahetustega tööl ja teeb palju ka ületunde, et ennast ja oma poega majanduslikult toetada. Vaba aega veetis Marek varem noortekeskustes, kus sai suhelda noorsootöötajatega ja olla abiks teistele noortele. Hiljuti leidis ta endale vabakogudusest aga uue eeskuju – kristliku jutlustaja. **“Tal on tarkust palju rohkem kui minul ja sellega ta on mulle eeskujuks justkui jäänud. Kas piibli või maailma teemadel, aktuaalsed teemad, vaktsiin või midagi sellist.”**

Kristliku vabakoguduse üritusel kohtudes jättis too mees talle kohe hea mulje ja oskas justkui lahendada probleemi, millega Marek oli tükk aega maadelnud: **“Talveperioodil, kui mul oli distantsõpe, siis kõik kuhjus, siis mul oli läbipõlemine. Ja ma ei saanud otseselt aru, et mul see**

² Persoon põhineb Gerdi, Liisa, Mareki ja Liisbeti intervjuudel.

on.[...] Ma rääkisin seda sellele isikule. Ta justkui nagu teadis mind, et minule tähtis on väiksem grupp, kus on isiklik ja kindel tunne. Seltskond, kus ma saan ennast täis laadida. Ma olingi suht tühi seest mõtete ja kõige poolest. Ta ütleski, et leia endale pisem seltskond ja mine veeda nendega head aega ja õppige tundma üksteist ja see ka aitas mind.”

Just tema on see inimene, kelle seltsis Marek tunneb end vabalt, ja et saab arutada ja teda ka mõistetakse.

Kool ja haridus

Marek on tänaseks käinud aasta aega ametikoolis. Seal valitud eriala ei pea ta enda kutsumuseks, vaid lihtsalt õpib seal. Klassikaaslaste suhtumine ei ole just motiveeriv keskkond õppetöökse ning pidev lollitamine Zoomi tundide ajal on Mareki jaoks õppimishuvi viimasel aastal nullilähedaseks viinud.

Tema arvates on nende klassis kolm eeskujulikku õpilast, kellel olid väga head hinded. Enamus õpilastest saavad koolitöoga kuidagi veel hakkama, samas teistel on aga suuri probleeme ka politseiga. Marek küll mõtleb, et oleks lahe olla ka üks nendest eeskujulikest õpilastest, aga samas on ta juba proovimatagi kindel, et ta ei saaks sellega nagunii hakkama. Kodus õppimisega ei aita teda keegi ja seda materjali, mida läbi võtta, on ikka tohutult palju. Eriti veel distantsõppe ajal tundis ta, et koormus oli väga suur ja temalt oodati kõiges liiga palju.

Sõbrad ja huvialad

Varem käis Marek vabal ajal noortekeskustes. Seal sai ta suhelda noorsootöötajatega ja nad said temast Mareki arvates paremini aru kui õpetajad. Kunagi tegeles Marek kitarri õppimisega, aga kuna see nõudis palju aega ja ta ei ole enda arvates muusikas eriti andekas, siis ta jättis õpingud muusikakoolis pooleli. Ta ise arvab, et hobid on tagaplaanile jäänud elu kiiruse tõttu.

Sõpradega mängitakse koos piljardit ja veedetakse aega, kui seda muu kõrvalt üle jääb. Marekil on tuttavaid ja sõpru erinevatest eluperioodidest ja -paikadest: koolisõbrad, sõbrad sugulaste juurest Hiiumaalt, ning Tallinna sõbrad, kes üksteist ei tunne. Enne koroonat oli sõpradega läbikäimist rohkem, nüüd on kõigil elutempo jälle kiirem ja kõik see on suhtlemist kuidagi vähemuse poole tõmmanud.

Meediatarbimine

Marek veedab arvestatava aja sotsiaalmeedias. Seal ta kerib Instagrami uudisvoogu ja peamiselt vaatab seda, mis ette tuleb. Uudistega puutub kokku Facebookis, kus jälgib Delfit ja Postimeest.

Marek mängib ka vahelduva eduga arvutimänge. Youtube'ist meeldib talle vaadata Andrei Zevakini videoid, mida ta nimetab heaks ja lõõgastavaks vaba aja sisustamise viisiks. "Ta on naljakas ja ta oskab hästi reageerida. Tegelikult ma väga palju ei kasuta Youtube'i."

Uudistega puutub Marek kokku siis, kui telekas mängib ja juhtub juhuslikult mööda kõndima. See pole teadlik uudiste otsimine, vaid pigem jõuavad uudised ise temani. Ka valimiste kohta oleks kõige mugavam saada infot sotsiaalmeediast. "Kuna ma kasutan seda ja siis on silme eest. Kui pead otsima, siis pead ikkagi vaatama, et oleks usaldusväärne info ja see võtab palju rohkem aega." Talle meeldiks, kui valimistega seonduv info, mis aitaks tal valikud teha, tuleks uudistekanalist, mida ta juba nagunii sotsiaalmeedias jälgib (Delfi, Postimees).

E-riigi teenused

Marek ei pea end ülemäära tehnoloogihuviliseks, ent elementaarsete asjadega saab ta hakkama. Digiallkirja annab ID-kaardiga, aga tüütu osa on see, et siis on vaja need paroolid kuskilt üles otsida ja see on ikka paras ettevõtmine.

Poliitika ja ühiskonnas toimuvaga kursis olemine

Marek on ühiskonnas toimuvaga kursis nii palju kui temani jõuab läbi sotsiaalmeedia. Kuna ta jälgib Delfit ja Postimeest Facebooki-voos, siis puutub ta eelkõige kokku nende uudistega, mis seal esile tuuakse. Ja ega ta sageli ei viitsigi väga teemasse süveneda, vaid loeb eelkõige pealkirju.

Poliitikateema seostub Marekile igasuguste pommuudiste ja skandaalidega ning pigem pole poliitikud head muljet jätnud. "Kõik algab sellest, et keegi ütleb midagi ja siis mingi hetk see rahuneb maha ja siis mingi aeg jälle uuesti tuleb. Pigem ei ole väga positiivne emotsioon olnud."

Tal ei ole isiklike lemmikuid, ja ausalt öelda te ei oskagi peast ühtegi poliitikut nimetada: "Nagunii kõik poliitikud kas lahkuvad poliitikast või vahetavad erakondasid. See on niivõrd muutuv teema või asi."

Ta usub, et paljuski on selles negatiivses kuvandis süüdi just meedia: "Meedia kasutab esiteks ära poliitikute arvamusi ja kogu poliitikute tegemist ja kuidagi tänapäeval on see minu jaoks nii ära ostetud teema."

Valimiskäitumine KOV valimistel

Tõenäoliselt Marek ei lähegi valima, sest ausalt öelda ei olnud ta kursiski, et mingid valimised üldse toimuvad. Liiati ei tunne ta, et see teema teda isiklikult puudutaks.

Marek on ennast distantseerinud kogu poliitikateemast, sest ta teab, et enamikul inimestel on teistsugused vaated kui temal: "Ma ei ole nende valikutega väga kursis ka, ma ei tea, mida nad

välja toovad või mida nad teevad. Aga ma arvan, et seda võib nagu ette arvata ka, mis vaated on tänapäeva inimestel.”

Siiski kaaluks ta valida minemist, kui leiaks inimese, kes mõtleb nagu tema. “Kui ma näen, mis on minule justkui meelt mööda, kellegi vaade, keda tuuakse rohkem välja. Kes on samade vaadetega nagu mina, kelle otsuseid võetakse hästi vastu.”

Soovitused nügimiseks

- Koolides võiks rääkida valimistest üldisemalt. Valimiste korraldusest, kuupäevadest, ja sellest, kuidas ja kelle poolt saab hääletada. (Näiteks, et KOVil saab hääletada ainult oma piirkonna kandidaatide poolt.)
- Noortele võiks koolides ja noortekeskustes võimaldada isiklikumat laadi suhtlemist, mis võimalus lasta noorel rääkida, mida ta tahab või ootab, et riigis muutuks. Võiks toimuda noori kaasvalt modereeritud diskussioonid või aruteluringid ühiskonnateemadel. Ideaalis võiks seda arutelu juhtida keegi neutraalne inimene, kes ei kutsu otseselt kedagi valida.
- Seda tüüpi noor võib olla kergesti mõjutatav karismaatiliste isikute poolt, kes pakuvad talle lahendusi või vastuseid probleemidele.

ALALINE TEGUTSEJA

Darja, 19-aastane³

Darja on üliaktiivne noor, kes jõuab kõikjale, tegeleb korraka mitme asjaga ning hoiab mitu rauda korraka tules, sest kunagi ei või teada, kus võib kohata kedagi, kellega saab sõlmida olulisi kontakte või millisest kontaktist võib tuleviku seisukohalt kasu tõusta. Ta on 15. eluaastast alates käinud kooli kõrvalt tööl, peamiselt ettekandjana erinevates söögi-kohtades, aga ei välista ka võimalust tulevikus suunata rohkem energiat sotsiaalmeediakanalites sisu loomisele, et muuta see enda peamiseks sissetulekuallikaks.

Ta usub, et noored peavad ise olema aktiivsemad ja oma hääle kõikjal kuuldavaks tegema, sest **“kui sa ise oma arvamusega sellele kaasa ei aita, siis sa eladki seda elu, mis teised sinu eest valivad.”**

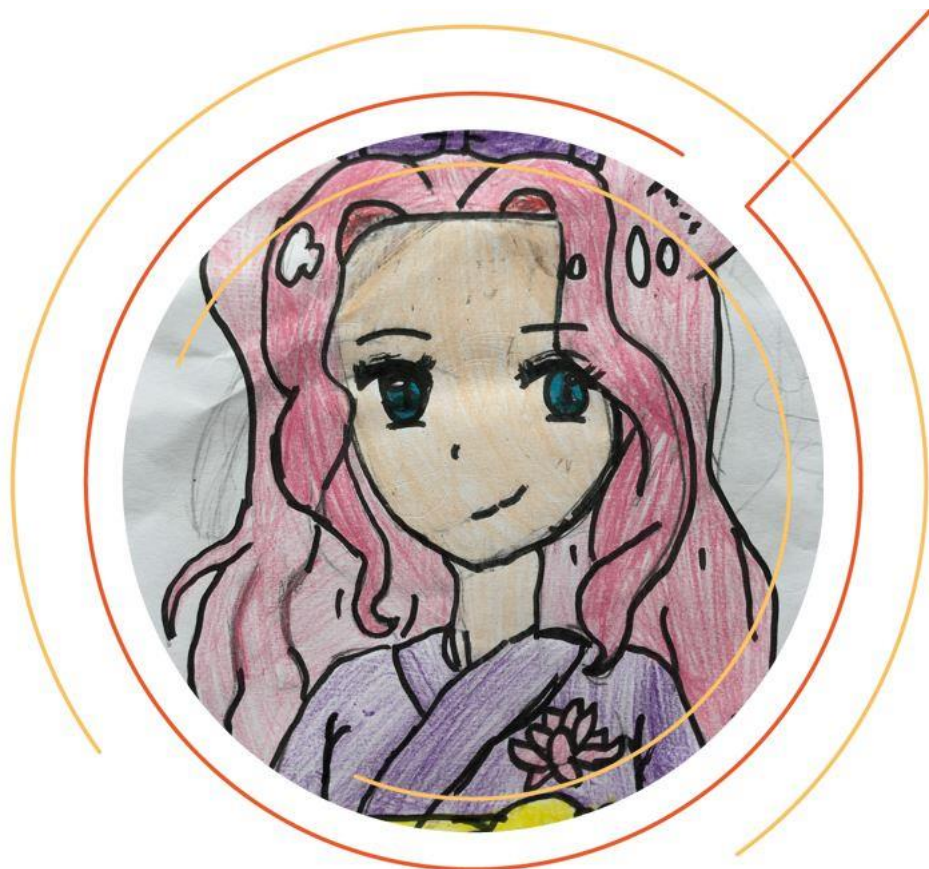
Darja leiab, et on tagumine aeg noorteteemad esile tõsta ja ka poliitilisel tasandil nende eiramine lõpetada: **“Võikski rohkem ka noorte peale mõelda, mitte ainult vanade inimeste peale - vanad inimesed ju üks hetk surevad ära, aga meie elame veel kaua!”**

Pere ja perekondlik taust

Darja sündis ja kasvas Ida-Virumaal keskmise suurusega linnas, kus tema pere siiani elab. Tema vanemad on lahutatud, lisaks emale ja kasuisale on peres noorem vend Kolja ning kass Musja. Ema töötab kohalikus kutsekoolis õpetajana, kasuisa on tehnoloog kohalikus tootmisettevõttes. Oma bioloogilise isa kohta ütleb vaid niipalju, et nad ei suhtle.

Darjale meeldib käia külas oma eestlasest vanaisal, kes elab naaberlinnas ning loeb alati kohalikku ajalehte Põhjarannik ning kuulab valjusti Vikerraadiot. Kuigi mõnikord ta peab

³ Persooni põhineb Mia, Darja, Roosil, Sergei, Joonasel, Rasmusel ja Marisel intervjuudel.

vanaisaga ka pragama, sest too ei suhtu tema arvates piisavalt kriitiliselt lehes avaldatud "huvitavatesse üritustesse", mida kohalikud vallapoliitikud "proovivad teha noorte jaoks, aga noored ju ei lähe sinna."

Kool ja haridus

Kuni üheksanda klassini käis ta koolis oma kodulinnas venekeelses koolis, ent gümnaasiumisse läks juba paarikümne kilomeetri kaugusel asuvasse naaberlinna, sest sai aru, et eduka tuleviku võti on väga hea eesti keele oskus, mis tagab tema uskumuse järgi talle ka tulevikus hea töökoha: "7. klassis otsustasin, et on oluline õppida eesti keelt, et minna ülikooli. Ma lihtsalt kartsin, et pean minema Venemaale, kui ei õpi eesti keelt selgeks."

Juba põhikoolis haaras ta seega kinni kõikidest pakutud võimalustest, et suhelda võimalikult erinevate omaealiste eesti keelt kõnelevate noortega. Ta liitus esimesel võimalusel kohaliku noortevolikoguga ning oli aktiivne kohalikus noortekeskuses, mis korraldas muuhulgas ka noortevahetuse programmi, mille kaudu sai külastada noori mitmetes teistes linnades üle Eesti: "Noortevahetustest tean palju inimesi Põlvast, Tartust, Tallinnast. Mul on palju uusi tuttavaid, sõpru, saan igal pool käia ja eesti keelt praktiseerida. Ja see on kõik tasuta!"

Gümnaasiumis sai ta ka aru, kui suur erinevus on koolidel ja õpetajatel. Õpetajaid oli nende koolis "täiesti seinast sein. On täiesti selliseid vanakooli õpetajad, kes on kindla käega ja nagu vanasti oli. Samas on ka noori, liberaalseid, kellel on erinevaid õppemeetodeid ja kes tahavad ise ka areneda rohkem."

"Põhikoolis oli nii, et õpetaja midagi ütles, siis nii oligi! Gümnaasiumis saime vaielda küll, olime nagu kolleegid õpetajatega."

Tema eriline lemmik oli ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetaja, kes ärgitas tunnis arutelu ja pani neid lugema ka välismaa meediaväljaandeid, näiteks BBC-d, mida tal muidu pole endal kunagi aega või huvi olnud jälgida:

"Ta annab väga palju kodutöid, uudiseid lugeda ja arutleda. Minu 18-aastased sõbrad on tema tunnis juba nii targaks saanud. Kõik armastavad teda!"

Darja astus suvel Tallinna Tehnikaülikooli, kus ta asus õppima majandust, sest tänu sellele usub ta end pääsevat ligi headele kontaktivõrgustikele ning tulevikus saada ka tasuvat tööd. Ülikoolis on tema arvates õppetöö ka võimalikke järgmisi pandeemialaineid arvestades juba ette oluliselt paindlikumalt korraldatud, see võimaldab kooli kõrvalt ka tööl käia.

"Ma lõpetasin keskkooli nii, et istusin pool aastat kodus. Ülikoolis on olukord palju parem, sest siin ainult kuulad ja kodus kirjutad."

Sõbrad ja huvialad

Kuna Darja oli koolis paljudest omaealistest oluliselt aktiivsem ja (enda arvates) täiskasvanulikum, siis tal omaealiste seas palju sõpru ei olnud: “Klassis mul ei ole mitte kunagi mitte kedagi eeskujuks olnud. Pigem mina olengi alati olnud klassi ema ja klassi eestvedaja. Ma olen suhteliselt aktiivne inimene.”

Ta on alati teadlikult suhelnud pigem endast vanemate ning kogenumatega, et pidevalt midagi uut teada saada ja teiste kogemusest õppida: “Olen teadnud, kes on hästi aktiivsed olnud ja korraldanud mingeid üritusi. Ma olen nende käe all õppinud ise ka seda.”

Tema suur tutvusringkond jääb pigem oma koolist ja koolist välja: “Mina olen see vahelüli, kes kuidagi seob inimesi või kutsub ja üritab luua suhteid erinevate inimeste vahel. Mul on lai sõprusringkond, ma saan paljudega läbi.”

Darja suur kiring on tantsimine ja see viis ta omakorda ka poliitika juurde. Ta korraldas oma koolis rahvusvahelist tantsufestivali ning üritas selle jaoks raha leida, aga ainsad kohalikud rahastusvoorud pole ajaliselt eriti paindlikud: “Me hakkasime arutama septembris, et teeme tantsuvõistlusi, siis me enam oktoobris ei jõudnud sinna voorule kirjutada neid taotlusi. Siis läksime arutama, et meil oleks vaja selle asja jaoks raha. Siis öeldi, et nüüd peate ootama uue aastani, kui on uus eelarve... Tantsuvõistlus oli veebruari lõpus, aga kõigil oli veebruaris puhkus ja öeldi, et oota veel paar nädalat. Ma ütlesin et ma ei saa nii – mul inimesed tulevad välismaalt, mul on kohe raha vaja!”

Siis anti Darjale otsesõnu mõista, et kui ta tahaks, et asjad sujuvamalt liiguks, tuleks tal liituda kohalikus omavalitsuses võimul oleva parteiga. “Kui oled aktiivne ja tahad projekte teha, siis poliitika jõuab nangunii sinuni. Muidugi oleks lihtsam olnud (võimul oleva parteiga) liituda, aga pead ka mõtlema, kellega ja mida sa edaspidi teed.” Nii läheb ta KOV-valimistele kohaliku valimisliidu nimekirjas, et seista eelkõige endaga sarnaste aktiivsete noorte huvide eest.

Meediatarbimine

Darja ei tee saladust, et tema jaoks on peamine infoallikas sotsiaalmeedia, sest nii saab kõik asjad kiirelt ühest kohast kätte. Äärmisel juhul käib ta lisaks ka Delfist pealkirju lugemas, kuid näiteks välismaiseid meediakanaleid ta ei jälgi ja ammugi pole tal harjumust lugeda (paberil!) pikemat teksti.

Tal on kombeks hommikul ärgates esimese asjana vaadata üle Instagrami-voog, kus jälgib muuseas sellist kontot nagu Public, kuhu on koondatud venekeelsed lühiülevaated Eesti uudistest. “ERRi ja Postimeest ma ei jälgi, sest see võtab palju aega. Aga Instagrami avan iga hommik ja näen seal uudiseid ja reklaami.”

Instagramist saab ta teada kõik, mis teda huvitab - näiteks suunamudjate eraelu ja arvamused. Nii näiteks on tema jaoks oluline eeskuju Brigitte Susanne Hunt, kes “räägib kõigest: nii oma elust kui teiste eludest kui riigi asjadest. Tal on sellest oma arvamus, see on huvitav.”

Sama lugu on TikTokiga – kuigi ta tunnistab, et see on oma olemuselt väga negatiivne kanal, kus inimesed kirjutavad palju negatiivseid kommentaare, on ta ise seal väga aktiivne, postitab erinevaid videoid ja küsitlusi oma igapäevategemiste kohta ning inimesed on teda isegi tänaval ära tundnud. “Olen ka TikTakis teinud laivi, kus on üle 50 vaataja olnud, ja pannud tähele, et neid huvitab inimeste isiklik elu ja vaimne tervis. Neid huvitab, et räägid oma vigadest ja päriselust, mitte ainult, et elu on ilus ja ma olen modell.”

Heaks eeskujuks on ka näited laiast maailmast: “Olen näinud TikTakis ka väga palju õpetajaid, mitte küll Eesti omasid, ja see näitab, et nad on ka inimesed, kes näitavad, mida nad teevad vabal ajal või tööl. Igaüks teeb asju erinevalt, ja see just ongi asja võlu.”

Samas on ta vahel end tabanud ka mõtlemast, et äkki tarbib ta liiga palju sotsiaalmeediat: “Ma ei sooviks küll, et meil kogu elu koosneks ainult sotsiaalmeediast, mõnikord ma sooviks, et meil oleks 90ndad, kui ei oleks telefone, aga samas kui ma peaks ilma internetita elama... Appi!!!!”

E-riigi teenused

Darja kasutab aktiivselt nii digiloo rakendust – viimati koroonapassi alla laadimiseks – kui digiallkirjastamist. Tema tutvusringkonnas kasutatakse neid kanaleid aktiivselt: “Kõik hakkasid kasutama 9-10 klass hiljemalt.”

Paljud need teenused on tema jaoks nii iseenesest mõistetavad, et tegelikult ta isegi ei mõtle selle peale, milline e-teenus on riiklik või eraettevõtte poolt pakutav. Näiteks (interneti)panka minnes kasutab ta enese autentimiseks mobiil-IDd, poes maksmisel kasutab telefoni. “Ja mul on ka Apple Watch, sellega teen “piip!”.”

Samas “mõnikord ei ole meie e-riigis kõik nii hästi kui võiks olla. Üks päev kirjutas mulle üks tuttav, kes küsis, kas mul on ID-kaardi lugejat, sest ta ei saanud õppeinfosüsteemi sisse ei Smart-IDga ega mobiil-IDga.”

Ta toob ka välja, et digiõpe ei läinud ka nii hästi kui oleks võinud minna: “Kõik olid ikka täiesti shokis! Meil ei ole ju õigeid rakendusi, et midagi teha. Pidime paberi peal lahendama ja saatma pdf-id õpetajale, kes saaks siis parandada – see ei ole ju ok!? Ei ole ju sellist platvormi, kus saaks teha asju, eriti nt matemaatikas. Paljud õpilased ei tea isegi seda, kuidas Excelis teha tabeleid.”

Poliitika ja ühiskonnas toimuvaga kursis olemine

Darja on valimistel kandidaat kohaliku valimisliidu nimekirjas, sest “Noorsootöö ja noorte elu (kodulinnas) on minu jaoks väga olulised, sest need valdkonnad on ammu surnud! Need, kes tahavad midagi teha, kulutavad palju aega bürokraatialle. Noored tahavad teha kohe ja praegu, siis ei saa nii, et ootad pool aastat!”

Ta tahaks näha, et kohaliku tasandi poliitikud “tegeleks ka noortega, et ei oleks nii, et noored peavad minema ja hullult vaeva nägema, et infot kätte saada. Kui nad mängivad märka seal Riigikogus, siis noored ei tahagi minna nende erakondade kodulehele uurima.”

Kui ta jälgib kõrvalt seda, mis toimub poliitikas riigi tasandil, siis tekitab see temas vaid piinlikkust, jõuetust ja viha: “Kui nad näitavad riigikogu, siis see tundub nii jube igav, mida need 101 inimest seal teevad. See on ainult halb-halb-halb, mitte midagi head ei ole seal. Ma ei jaksu kuulata seda. Kui ma olen kuulanud nende intervjuusid... siis ma lihtsalt naeran, sest kuidas on võimalik, et sa vastad küsimusele küsimusega!”

“Lihtsalt kuidagi see poliitika ja kogu see valitsus on minu jaoks nii absurdseks ja kuidagi lapsemänguks ära läinud. Siis, kui oli see samasooliste abielu läbisurumine või midagi sellist. Siis oli see, et inimene võib abielluda ka lumememmega.”

Valimiskäitumine 2021 KOV valimistel

Kuivõrd Darja on ise ka kandidaat, ei ole tal kordagi isegi tekkinud küsimust, kas peaks üldse minema valida. “Ma väga tahan valida, sest ma olen kodanik! Kui sa käid valimas, siis sa oled aktiivne noor, aktiivne Eesti elanik, minu jaoks on väga vajalik tunda, et olen aktiivne.”

Ta ei ole kunagi aru saanud nendest, kes virisevad, et meid valitsevad kehvad poliitikud, aga ise samas valimas ei käi. “Inimesed, kes ise räägivad, et meil on nii halb, aga siis ütlevad, et ise valimas ei käi, siis ma ütlen neile, et mida sa siis vingud! Sellepärast ma ise ei hakkagi vinguma.”

Kuna Darja on ise väga aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja, usub ta, et temasuguste noorte tähelepanu saaksiki just seal püüda: “Noori tasub veenda küll. Üks Eesti poliitik kasutab TikToki, kus ta näitab, mida nad igapäevaselt teevad riigikogus. Meil on sotsiaalmeedia olemas, seda peaks rohkem ära kasutama.”

“See [TikTok] on kõige parem ja kõige lihtsam viis, kuidas jõuda noorteni ja saada ka kommentaaride kaudu nende arvamus teada! Lihtsalt võtta telefon kätte ja näidata, mida te teete igapäevaselt, sa ei pea olema kohe ideaalne, näidata, et inimesed on inimesed.”

Teine poliitikute poolt täielikult alakasutatud kanal on tema arvates vana hea koolikülustus ja tema arvates ei peaks poliitikutel olema eriti raske leida aega, et käia koolides vanematele õpilastele oma vaateid tutvustamas. Ta usub, et noored on piisavalt targad, et mitte lasta end lollitada tasuta jagatavast nännist: “Ida-Virumaal on nii, et [kohalik poliitik] tuleb oma meepurgiga, siis vanemad inimesed kohe lähevad ja hääletavad tema poolt, sest see 10euri on nende jaoks suur raha.”

Rääkides aga konkreetsetest sõnumitest, siis on Darja kindel, et mitte ükski noor ei taha kuulda midagi igavatest ja tema jaoks abstraktsetest teemadest nagu madalad maksud, sest kui noored veel tulu ei teeni ja makse ei maksa, siis ilmselt neid see teema ka ei huvita.

Kindel viis noorte kõnetamiseks on tema arvates selliste teemade tõstatamine, mis noortele korda lähevad ja mille tulemust ka päriselt näha ja tunda saab - olgu see näiteks kohalike

rattateede ehitamine või noorteürituste korraldamine. “Kui keegi tahaks minna poliitikasse, siis ma ütleksin neile, et lubage selliseid asju, mis te tegelikult ka teha saaks.”

Ta usub demokraatlike protsesside toimimisse: “See annab inimestele võimaluse osaleda riigi valitsemises. Kui inimesed ei saaks valida, siis see läheks monarhiaks kätte ära.”

Esmakordse valijana kavatseb ta oma hääle siiski paberil valimiskasti lasta: “Mina lähen küll kohale, sest minu jaoks on oluline, et tulin ja lasin oma nime kasti!” Ta usub, et sarnaselt temale lähevad paljud noored kas uudishimust, omamoodi rituaalse pidulikkuse pärast või ehk ka lubatud nänni nimel esimest korda jaoskonda kohale, et järgmistel kordadel kindlasti eelistada juba oluliselt mugavamaid e-valimisi.

Ta tunnistab, et kandidaadina ta suuremat kampaaniat teha ei plaani – plakatil “valgel taustal” ta poseerida ei soovi ning oma peamised seisukohad kavatseb avaldada Facebooki postitustes. “Kui ma saan ka viis häält, siis vähemalt on need minu enda saadud hääled!”

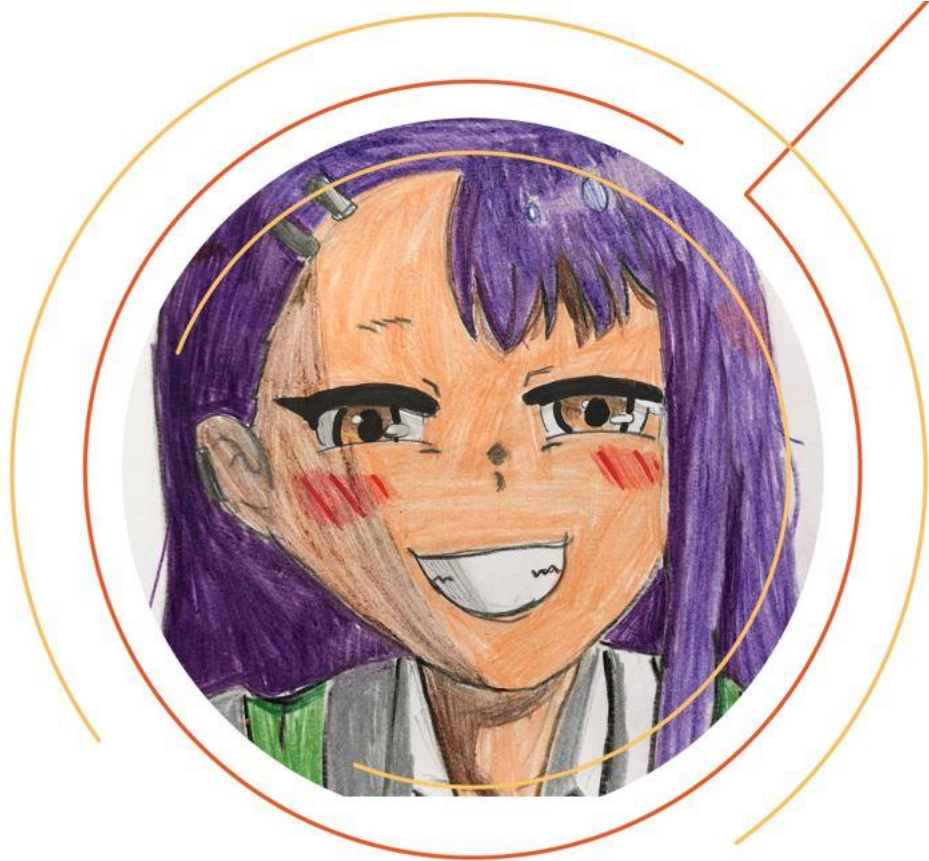
Soovitused nügimiseks

- Kuna “aktiivne tegutseja” kavatseb kindlasti valima minna nagunii, ei ole vaja teda eraldi valimistele minekus veenda.
- Poliitikud saaks teda enda mõjusfääri püüda olles sotsiaalmeedias paremini nähtavad, rääkida seal oma tegemistest ja noori puudutavatest teemadest.
- Kui poliitik üritab tungida nõo noorte pärusmaale, nt TikTokki, siis ei peaks ta punnitama olla liialt noortepärane, tehes mõnd naeruväärset tantsu, vaid näitama “päriselu”, ausalt ja ilustamata.
- Sotsiaalmeedias esinev poliitik võiks mh rääkida, mida ta konkreetselt noorte jaoks tahaks ära teha.
- Kuna alaliselt tegutsev noor on harjunud pidevalt ringi toimetama, siis meeldiks talle näha ka teisi, sh poliitikuid, aktiivselt tegutsemas ja asju ära tegemas, mitte ainult rääkimas sellest, mida nad teha kavatsevad. Nt selle asemel, et öelda, “Plaanime minna parki koristama – kes tuleb?” võiks ju poliitik näidatagi ennast seal lehti riisumas ja prügi korjamas.

JÄRGIJA

Kaisa, 16-aastane⁴

Kaisa jaoks on elus väga olulised tema pere ja sõbrad, kellega koos olemisest tekkiv kuuluvustunne on tema jaoks väga tähtis. Kuna Kaisa on ju ikkagi alles 16-aastane, ei ole ta enda maailmavaadet ja vajadusi paljudes teemades veel leidnud ning teeb valikuid tihti teiste arvamusi silmas pidades. Tema silmaring ei ole väga lai ning ta on ebakindel oma teadmiste ja oskuste osas. Hirm ebaõnnestumise ees hoiab teda pahatihti tagasi isegi üritamast midagi uut proovida või ette võtta.

Pere ja perekondlik taust

Kaisa elab koos perega Karksi-Nuias. Nende peres on isa, ema, väikevend Mihkel, vanaema ja koer Sofi. Vanemad on Kaisa jaoks oluliseks eeskujuks: "Nad ongi teinud selle, kes ma olen, vaata. Seal ei ole mitte mingit vaidluskohta. Nii on lihtsalt. Paps on teinud selle, et kui on vaja, siis võib olla korrektne ja. Ja ajast ja kohustustest ikkagi kinni pidada. Ja emps siis – emps on lihtsalt natuke leebem versioon papsist. Ta on ka muidugi väga korrektne, aga võtab natuke vabamalt seda asja ma arvan."

Poliitikast kodus eriti ei räägita, vahel üksnes siis, kui uudistes kellelegi mõni teema kõrvu jääb. Sügavat ja põhjalikku arutelu kuuldu üle need vestlused endast siiski ei kujuta: "Nagu eriti me poliitikast me pigem ei räägi. Aga eks ikka tuleb jutuks, kui noh, nagu nüüd oli presidendivalimised. Kui midagi toimub uudistes suuremat. [--] See on rohkem lihtsalt info vahetamine. Et noh president ja."

Pere kõige uudiste- ja vast ka poliitikateadlikumaks liikmeks on vanaema, kes kuulab palju raadiot. Vanaemale meeldib uudistes kuuldust rääkida küll, aga enamasti mitte Kaisaga:

⁴ Persoon põhineb Mihkli, Kristini, Kaisa, Sireti, Oliveri intervjuudel.

"Tavaliselt vanaema ja isa nagu arutavad ja siis ma lihtsalt kuulan pealt, ei sekku ja niimoodi. Ei aruta kaasa."

Kool ja haridus

Sel aastal läks Kaisa 10. klassi, samasse kooli, kus ta juba 1. klassist alates käinud on. Kool vajaks hädasti remonti, talvel on klassiruumides vahel päris jahe. Enamiku õpetajate puhul ei saa Kaisa aru, et nood oma elukutse suhtes väga kirglikud oleksid: "Ei näinud, et nad oleksid nagu südamest tahtnud õpetada, nad lihtsalt tegid oma tööd või niimoodi."

Kaasõpilastega saab Kaisa valdavalt päris hästi läbi, kuigi väga tihedalt ta kõigiga just ei suhtle. Klassis on tal tekkinud oma kindel sõprade grupp, kellega tihemini läbi käiakse ja kelle arvamused talle väga olulised on. Võrreldes põhikooli ajaga on olukord koolis nüüd parem, näiteks on klassis vähem tunde segavaid õpilasi: „Põhikoolis oli pigem palju neid, kes tunde segasid ja kes ei tahtnud eriti seal olla. Aga üks gümnaasiumiga ongi nüüd see, et sa oled omal valikul"

Sõbrad ja huvialad

Kaisale meeldib sporti teha ja juba kolmandat aastat käib ta võrkpallitrennis. Peale võrkpalli huvitavad Kaisat geelküüned, millega ta tegeleb YouTube'i õpetuste abil.

Kogu Kaisa kooliväline tegevus on sisustatud tema kooli- ja trennikaaslastest koosneva sõprade grupi tegevustega. Kui parajasti ühiselt aega ei veedeta, siis hoitakse üksteisega ühendust Messengeri grupivestluse teel. Koos olemisest ja koos tegemisest sündiv kuuluvustunne on Kaisa jaoks väga tähtis ja oma sõprade kohta on tal öelda vaid head:

"See nende positiivsus ja energilisus ongi see, miks nad mulle just meeldivad." ja

"Nad on täpselt nagu mina. Ma saan nendega hästi palju nalja teha, meil on hästi palju ühist ja me mõtleme samamoodi."

Sõprade arvamusi on Kaisale tähtis ja ka oma vaated mitmetes küsimustes on ta kujundanud oma sõprade järgi: "Kui mingile sõbrale on mingi asi väga tähtis ja ta arvabki et see on nii-öelda valid point ja selline tähtis arvamus, siis ma muidugi võtan kuulda seda. Ja siis ma ise ka üritan arvestada sellega."

Ta tunnistab, et sageli aitavadki sõbrad tal kujundada arvamusi teemades, kus ta ise neid pole osanud midagi arvata: "Kui mul mingi teema kohta ei ole mingit seisukohta, siis ma võin oma arvamuse kujundada jah sõbra järgi."

Meediatarbimine

Kaisa on aktiivne sotsiaalmeedia kasutaja. Põhiliselt kasutab ta Instagrami, Snapchati ja TikToki. Näiteks TikTok vaatab ta enda sõnul üksnes meelelahutuseks, samas on TikTok ka päris sõltuvusttekitav: "Kedagi ei jälgi, vaid lihtsalt vaatan. Meelelahutuseks. Seal on lihtsalt suvakad videod."

Ta saab aru, et sellele tegevusele kulub palju aega, ent ei suuda enda uudishimu vaos hoida: "Kodus on ikka tundide viisi öösiti TikToki scrollimist. Väga sõltuvust tekitav. Instagramist olin vahepeal sõltuvuses, aga see on õnneks üle läinud."

Võrreldes Instagrami ja TikToki Facebooki praktiliselt ei kasuta, sest ei tunne selle järele erilist vajadustki. Seal käib Kaisa üksnes selleks, et vaadata Karksi-Nuia inimesi koondavas grupis toimuvat. Vahel käib Kaisa ka YouTube'is, seal jälgib ta põhiliselt Eesti juutuuberi Andrei Zevakini tegemisi: "Ta on mõneti siuke naljakas mees. [...] Lihtsalt ta videod meeldivad."

Uudiseid Kaisa üldiselt palju ei jälgi, vahel käib Delfis või vaatab üle Elu24 pealkirjad: "Telefonis Delfi äpp – kui sealt mingeid uudiseid tuleb, siis ma korra tõmban selle lahti, loen mingi pealkirja ära. Kui on huvitavam, siis vajutan peale. Põhiliselt ma vaatan spordiuudiseid, mingeid päevaseid koroonanäitajaid. Ja võibolla kui keegi tähtis suri ära või midagi, siis korra klõpsad peale ja vaatad, mis juhtus."

Mingeid kuulsusi, keda ta otseselt fännaks, ei oska Kaisa välja tuua. Tema hinnangul oleks üldse raske tänapäeval kedagi iidoliks pidada: "Mitte päriselt, kuna tänapäeval on seda nii raske otseselt öelda. Kuna alati kui keegi meeldib, siis tuleb järsku midagi välja nende kohta, mida nad minevikus on teinud halba."

E-riigi teenused

"E-riik – ma pole mitte kunagi kuulnud sellist väljendit."

E-riigi mõistega ei olnud Kaisa enne tuttav, aga e-riigi teenuseid on ta tegelikult kasutanud küll. Ta kasutab Smart-ID'd, et pääseda ligi Haigekassa digiloole ja internetipangale. Seoses võrkpallivõistlustega oli tal hiljuti vaja digitõendit, mis tõestaks, et ta on koroonavastu vaktsineeritud. Smart-ID kasutamine on Kaisa meelest üpris lihtne ja mugav: "Ma just sain endale Smart-ID ja need. Kindlasti pean kiitma, on tõesti mugav. Ma arvan nüüd ma hakkan tihedamini kasutama. Ega mul veel nii palju allkirjastamist ei ole, aga ikkagi kindlasti väga mugav variant kuhugile sisse logimiseks"

"Kõige lihtsam minu meelest, mul on see telefonis äpina olemas. Ja kui mul on vaja sinna sisse logida, siis tõmban korra selle lehe kõrvale, võtan selle Smart-ID lahti ja confirm'in enda parooliga selle sissesaamis selle taotluse ära ja siis ongi olemas."

Poliitika ja ühiskonnas toimuvaga kursis olemine

Kodukohas toimuvaga on Kaisa keskmiselt kursis, kuigi see puudutab pigem toimuvaid üritusi kui kohalikku poliitikat. Paljuski jõuab see info temani suusõnaliselt: "See käibki niimoodi, et vanemad kuulevad ja siis räägivad, kas siis mulle või mu sõprade vanemad kuulevad midagi ja sealt jõuab info minuni."

Kaisa jälgib ka Facebookis kohalikku elu kajastavas grupis toimuvat, kust võib saada mitmesugust infot, millest kõik ei pruugi paraku olla teab kui väärtuslik: "Seal on igasuguseid – osad on põhimõtteliselt reklaamid, oma mingi kohalikule poele või midagi. Ja siis on mingid kaebused noh, mida üritatakse ringi ajada."

Poliitikas toimuvast teab Kaisa vähe. See ei paku talle ka huvi. Pealiskaudselt on ta rohkem kõlapinda saavate sündmustega (näiteks presidendivalimised) kursis, kuid ise ta selliste teemade kohta juurde ei uuri: "Ma väga ei mõtle väga selle peale. Ma rohkem nagu elan, kuidas ma ütlen, üks päev korraga. Väga ei vaata."

Kuigi poliitika Kaisat ei huvita, tunneb ta vahel et peaks selliste asjadega rohkem kursis olema. Teisalt tundub talle, et alaealisena ei saa ta midagi niikuinii mõjutada: "Eks see on see, et ma ei olegi nii väga poliitikast huvitatud eks. Sest kui mul ei ole mingit otsustusvõimet, siis miks mind üldsegi peaks huvitama sellest. Aga kindlasti on see jah tähtis teema, sest niipea olen ma varsti 18 täis. Et siis mul tekib see otsustusvõime ikkagi. Kindlasti tahaks olla rohkem kursis, aga eks see teema veits igav noh."

Mõnevõrra on Kaisa huvi ja teadmisi poliitika vallas suurendanud ühiskonnaõpetuse tund koolis, kus nad eelmisel aastal pidid koolitöö raames mõnda aega uudiseid jälgima. Püsivat harjumust uudiseid jälgida sellest aga ei tekkinud.

Valimiskäitumine KOV valimistel

Kaisa ei ole valimiste peale mõelnud. Ta ei tea, kas läheks hääletama või mitte. See oleneb ju ka näiteks sellest, kui kiire parajasti on. Ta nendib, et valima minek võib ka lihtsalt meelest ära minna.

Kui ta ka hääletama läheks, ei oleks tal mingit ettekujutustki, keda valida. Ta arvab, et võiks teha valiku sõprade või vanemate järgi: "Ma arvan, et ma lähen hääletan selle poolt, kelle poolt ka vanemad lähevad. Nad ikka tajuvad seda teemat natuke rohkem kui mina vaata."

Valima läheks ta kõige parema meelega koha peale – e-hääletamisel tundub olevat rohkem asju, mida saab kogemata "pekki keerata"; ka tundub kohapeal valimine erilisem, ikkagi ju esimene kord: "Ma arvan, et essa aasta võiks ikka koha peale minna. Et see on siis natuke minu meelest ametlikum ja siuke lahendam kogemus."

Siiski, kui valima minna tuleb üksi, siis jätab Kaisa ilmselt minemata. Hea meelega läheks ta sõprade või ema-isaga kaasa. Üksi hääletama mineku puhul kardab Kaisa, et ei oska valimistoimingul kõike õigesti teha, sest ta ei tea, kuidas see asi käib. Ta kardab, et teeb midagi

valesti ja siis on piinlik: "Tavaliselt ma pean ennast hästi palju tagant sundima, kui ma midagi tegema pean. Ja siis ma ei tea, mis seal tegema peab veel."

Üldiselt valimas käimise kohta arvab Kaisa, et seda tasub teha siis, kui sa tead, keda valida. Kui aga ei tea ja teed oma valiku suvaliselt ehku peale, siis pärast võib-olla veel kirud: "Kui ikka sellest asjast mitte midagi ei tea, ma ei saa öelda, et pole pointi, aga võib-olla valid kellegi vale, kes teeb asja ainult hullemaks. Valida tuleks ikkagi neil, kes on asjaga kursis või teavad, mida nad teevad."

Soovitused nügimiseks

- Kui pere või sõbrad valima saada ja nad "järgija" kaasa kutsuvad, siis ei jää temagi hääli valimistel andmata.
- Samm-sammult õpetus, kuidas hääletada. Kaisa tunneb valimise protsessi ees ebakindlust ja ei tea, kuidas see käib. Kuna Kaisa näol on tegemist aktiivse sotsiaalmeedia kasutajaga, võiks ehk aidata sellise kampaania tegemine mõnes tema kasutatavas sotsiaalmeedia kanalis, näiteks Instagramis või TikTakis.
- Kohapeal valimisest piduliku täiskasvanuella astumist rõhutava siirderiituse tegemine. Juba praegu tunneb Kaisa, et jaoskonnas valimine on mõnevõrra pidulik tegevus. Selle pidulikkuse ja sümboolsuse väljatoomine võiks valimistel osalemist ehk Kaisa jaoks olulisemaks muuta. Kuidas seda teha? Esimene variant oleks mingi "Käisin valimas"–tüüpi teadaanne sotsiaalmeedias (Facebookis saaks seda teha profiilipildi raamiga, ent Facebooki Kaisa pigem ei kasuta). Lisaks ka ilmselt aitaks igasugune jaoskonnas jagatav sümboolne nänn – kleepekad, pastakad, kommid vms.

MAAILMAKODANIK

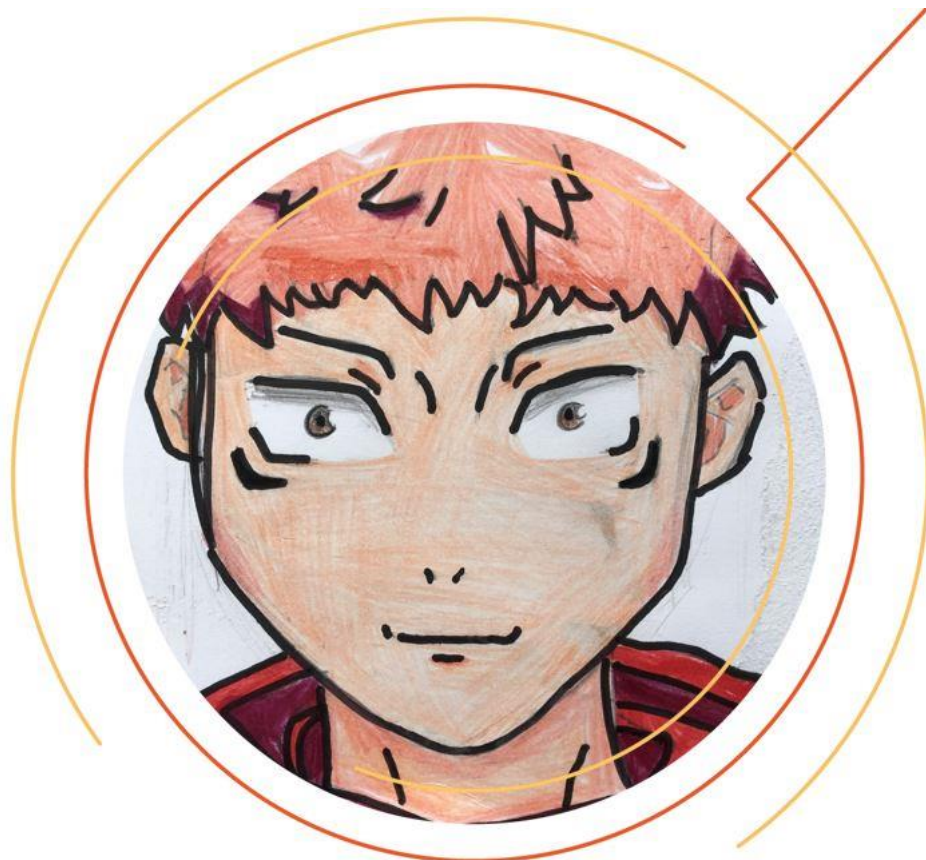
Oliver, 18-aastane⁵

Oliver elab Kuressaares ja käib 11. klassis. Ta tegeleb tõsisemalt kergejõustikuga ja saab seal väga häid tulemusi. Ta on aktiivne nii koolis kui eelkõige valdkonnas, mis on tema tõeline kirg – sport.

Poliitika teema ei ole talle täielikult võõras ja ta suudab vajadusel oma arvamuse välja öelda, kuid see ei ole miski, mille kohta ta uuriks vabatahtlikult juurde või peaks oluliseks teemaks enda elu seisukohast.

“Mulle meeldib väga reisida. Ma tahaks endast mõelda pigem kui sellisest inimesest, kes ei

pea olema mingi rahvusliku või mingi riigiga lahutamatult seotud. Mulle meeldiks mõelda endast kui sellisest inimesest, kes on maailmakodanik, mitte Eesti kodanik.

Pere ja perekondlik taust

Oliver elab koos ema, isa, noorema õe ja vennaga. Ema on lektor ülikoolis, vabal ajal teeb puutööd ja restaureerimist. Isa on konsultant, kes tegeleb hobi korras motosportiga, täpsemalt autode ja mootorrattastega.

Poliitika teemasid ei arutata peres sageli ning eriarvamuste korral pigem loobutakse sellisest vestlusest üldse. Siiski toob uudistes nähtu vahel esile arutelu mõne ühiskondliku nähtuse üle. Oliver ei karda oma arvamust pereringis avaldada. Ta peab oluliseks inimeste võrdset kohtlemist ja pooldab kaasaegset ja avatud maailma, kus erinevad kultuurid ja erinevad inimesed elavad koos üksteist aktsepteerivalt. “Ma arvan, et need väärtused ongi sellised

⁵ Persoon põhineb Liisa, Sergei, Meelise, Liisbeti ja Oliveri intervjuudel.

asjad, mille eest ma kuidagi alateadlikult seisan. Ma ei oska neid välja tuua, aga need on mul siis, kui tunnen, et midagi on vaja öelda või teha.”

Oliver mõistab, et ollakse eri põlvkondadest ja seetõttu on ka vaatenurgad vanematega pisut erinevad. Mingeid tuliseid vaidlusi ette ei tule, isegi EKRE-t pooldava vanaemaga. Oliver peab oluliseks inimeste võrdset kohtlemist. Ka vanematega aruteludes püüab sellist vaatenurka neile rohkem tutvustada. “Näiteks kui on mingi teema, mille suhtes on noortel inimestel teistsugune maailmavaade kui vanematel, siis ma tahaks, et nemad ka seda maailmavaadet justkui jagaks. Ma midagi ütlemata ei jäta.” “Minu jaoks on väga oluline see, et igat inimest koheldaks võrdselt ja hästi nii palju kui võimalik. Et keegi ei peaks mingil põhjusel olema tagakiusatud või kannatama.”

Kool ja haridus

Koolis on Oliver üks aktiivsematest õpilastest. Ta ei võta küll tundides sõna ühiskondlikel teemadel, kuid aitab meelsasti organiseerida kooli üritusi ja võtab liidrirolli, kui see on vajalik. Siiski ei ole ta ühtlaselt hea kõigis ainetes ja panustab eelkõige aega oma hobidele ja meelistegevustele. Ka kooli juures väärtustab ta seda, et lasti tegeleda just oma huvialadega. “See oli väga selline keskkond, kus ma sain tegeleda asjadega, mis mulle meeldisid ja võisin jätta natuke tagaplaanile need asjad, mida ma väga ei tahtnud teha. Seda väga väärtustasin.”

Sõbrad ja huvialad

Enda meelistegevus ja lemmikhobi on see, mis paneb Oliveril kõige enam silma särama. Ta teeb seda kirega ning uurib selle kohta juurde sotsiaalmeediast. Seal jälgib oma lemmiksportlasi. Oliveri huvitab, kuidas läheb teistel sportlastel ning ta jälgib huviga kergejõustikuvõistluste tulemusi ja oma huvialaga seotud uudiseid. Samuti meeldib talle tervislikku vegan toitu valmistada ning ta jälgida sellega seotud kanaleid Instagramis. “Mulle meeldib kokata. Paar sellist kohta on, kus pannakse mingeid ägedaid retsepte või mingeid tervislikke...ma küll vegan ei ole, aga mulle meeldib avastada uusi asju. Tihti vegan retsepte pannakse üle. Neid jälgin.”

Tema jaoks on oluline just hingega asja juures olla ja tunne peab õige olema. "Pigem otsisin ennast igasugustes huvialades. Proovisin muusikakooli, hiphopi proovisin, kunstiringis käisin, ühe korra karates. Ja niimoodi otsisin ennast igasugustes alades ja lõpuks leidsin kergejõustikus."

Ka Oliveri vanaisa tegeles kergejõustikuga ning see kinnitas tema valikut veelgi. Vanaisa oli treener ja sai oma tegevuse eest mitmeid autasusid, ka presidendilt. Peretraditsiooni edasi kandmine on Oliveri jaoks uhkuse asi.

Oliveri sõbrad jaotuvad laias laastus kahte gruppi: peamiselt kergejõustikuga tegelevad sportlased, kellega ta on tuttavaks saanud läbi sporditegevuste ja vanad sõbrad, kellega ta näiteks käib palju rattaga sõitmas või mängib arvutimänge.

Klassis on väga palju häid sõpru ja Oliver saab üleüldiselt oma klassiga väga hästi läbi. Ta on koolist palju väärtuslikke sõpru saanud. Sõpradega ei aruta poliiticateemasid. Oliver arvab üldiselt, et temavanused ei huvitu poliitikast. Ka tema ei huvitu poliitikast, sest tema jaoks on lihtsalt nii palju muid huvitavaid asju, mida jälgida. "See ei olegi see, mis paljusid noori kõnetab. See on pigem see, et las vanainimesed teevad kuskil. Kindlasti on noori, kellele see teema meeldib rohkem. Tean ise ka sõpru, kes on rohkem poliitikaga seotud. See sõltub inimesest."

Oliveri parimad sõbrad on sportlased ja aktiivsed inimesed, nagu temagi. Sõprade seas on tema üks autoriteetidest ja sellest, keda kuulatakse. Peamiselt on ta austuse kaaslaste seas teeninud ära oma sportlike tulemuste ja saavutustega, kuid seetõttu kuulatakse teda ka muudes küsimustes. Tihti on tema ja veel mõneliikmeline sõprade punkt need, kes koolis suuremaid sündmusi korraldavad ja otsuseid teevad.

Eeskujud

Kõige enam peab Oliver lugu oma huvialaga seotud professionaalidest, keda ta jälgib sotsiaalmeedias. Nad on talle eeskujuks just tänu oma saavutustele ja Oliver tahaks ise kunagi samaga hakkama saada.

Siiski on need eeskujud tema jaoks inspireerivad just oma kitsas valdkonnas. "Youtubes on mõned inimesed, kes teevad väga kvaliteetset videoajakirjandust. Neil on videoesseed mingi teema kohta, mis on ülihästi koostatud. Mulle selliseid asju meeldib vaadata. Inimene on teinud päris korraliku kvaliteediga asja mingist kindlast teemast. Ma hindan seda. Ma arvan, et sellist tüüpi meedia võib olla see, mille põhjal ma oma arvamust mingil määral kujundan."

Ta ei arva, et see seostuks kuidagi muude teemadega või et nad võtaks valimiste eel sõna kellegi poliitiku toetuseks. Üks tema eeskuju on tema sportlasest vanaisa. "Kõige suurem eeskuju on võibolla vanaisa ka praegu. Kuigi ma ei ole teda ühtki korda näinud, aga lihtsalt see, mida ma olen kuulnud. Ma tegin isegi loovtöö temast. Seega ma nüüd juba natuke tunnen teda. Oli ka – mängis koondise eest."

Oliver arvab, et ta kujundab oma arvamusi ja hoiakuid iseseisvalt. "Kui poliitika küljest läheneda, siis mulle väga meeldib mõelda, et ma ei lase kellelgi oma arvamust kujundada. Ma mõtlen ise ratsionaalselt, mida ma arvan millestki ja siis selle põhjal loon oma pildi."

Meediatarbimine

Oliver valib hoolega meediat, mida ta tarbib. Enamasti koosnebki tema uudistevoog just huvialaga seotud kanalitest. "Ma eriti ei jälgi Eesti sisuloojaid ja mul on tunne, et see on tegelikult päris paljude noorte puhul nii. Nad pigem ei jälgi mingisuguseid Eesti kanaleid, sest

tihtipeale on välismaa sotsiaalmeedias nii palju rohkem näha ja see Eesti asi ei tundu nii ahvatlev. Mina ise ei ole sattunud väga palju vaatama mingeid Eesti sisuloojaid. Meil ei olegi siin eriti palju inimesi ja kui ongi keegi, siis see ei ole võib olla see spetsiifiline asi, mida sulle meeldiks vaadata. Üleüldiselt mulle tundub, et noore inimesena sa pigem väga ei vaata Eesti sisu.”

Oliver hindab ka meedia esitlust. Selles osas on tal kõrged nõudmised ja halvasti koostatud videoklipp paneb kiiresti edasi kerima. Kui Oliver näeb videot, mille tegemisse on tema hinnangul pandud aega ja pühendumist, huvitab see teda. Ta tahab ühiskondlikest ja päevakajalistest temadest rohkem teada saada just sellise meedia kaudu. Näiteks on ta näinud huvitavaid videosseid USA presidendivalimistest või olukorrast Afganistanis. Talle meeldib pealkirjade ja lühiuudiste asemel vaadata just põhjalikku ja ülevaatlikku lugu, mis avab päevakajalist uudisteteemat erinevate nurkade alt.

Üldiselt jälgib Oliver peamiselt välismaa meediat, sest Eestis lihtsalt ei pakuta huvitavaid videoid tema kitsa huviala kohta. Ta peabki ennast maailmakodanikuks ja tunneb, et tema ees on nii lai valik huvipakkuvat sisu, et Eesti meedia ei tundu enam ahvatlev.

Niisama “scrollimiseks” Oliver sotsiaalmeediat ei kasuta. See on tema meelest ajaraisk ning mõjub pealegi halvasti vaimsele tervisele. Ta arvab, et see on ka süüdi selles, miks paljud tema klassikaaslased ei viitsi süveneda ja on kärsitud.

E-riigi teenused

Loomulikult kasutab Oliver digiallkirjastamist ja muid e-riigi pakutavaid teenuseid, sest nii on väga mugav asju ajada. Smart-ID on tema arvates kõige lihtsam viis allkirjastamiseks. Ta kasutab ettevõtjaportaali ja digilugu. Siiski ei ole Oliver rahul Eesti riigiteenuste kodulehtedega ning need võiksid tema arvates kaasaegsemad olla. “Eesti e-riigi teenuste kasutajaliides on päris halb tihtipeale. Kui ma vaatan digilugu või ettevõtjaportaali, siis need näevad välja, nagu need oleks aastast 2007.”

Poliitika ja ühiskonnas toimuvaga kursis olemine

Poliitika ei ole Oliveri jaoks kõige põnevam teema, eriti Eesti poliitika. See on natuke nagu midagi vana ja tolmust, mida keegi eriti katsuda ei taha. “Äkki ongi see, et tihtipeale noored on oma igapäevase meediatarbimise tõttu eemaldunud Eesti poliitikamaailmast. See ei olegi see, mis paljusid noori kõnetab. See on pigem see, et las vanainimesed teevad kuskil.”

Täpselt ta ka ei tea, mis see poliitika üldse on. Sest ei saa öelda, et koolis oleks palju poliitikast räägitud. Ühiskonnaõpetuses räägiti küll ilmselt, kuid sellest pole palju meeles. Üldiselt mõistab Oliver, et poliitika on oluline, kuid parajalt keeruline ja tema teised huvid on lihtsalt palju köitvamad. “See on selline asi, millest ma ise olen pisut kaugel. Ei ole seni sellega eriti kursis olnud, sest võib-olla mul on tunne, et see on midagi, mida ma ise ei saa eriti mõjutada.

Olen paika pannud, et ma oma elus ei kavatse poliitikasse minna. Siis on see tunne, et see on midagi millega ma ise ei tegele. Kui on valimised, siis ma lähen käin valimas, aga ma ei hakka ise kunagi poliitikuks.”

Valimiskäitumine 2021 KOV valimistel

Kuigi otsest plaani pole ta paika pannud, võiks Oliver valima minna küll. Aga siis peab ta kindlasti teadma, et keda valida. Selle eeltöö teeks ta siis kindlasti enne valimisi ja vaataks üle, kes mida ja kus lubab. “Ma arvan, et kui ma seisan silmitsi sellega, et ma pean minema valima, siis ma teen endale enne selgeks, keda ma valida tahan ja mis põhjusel. Seega ma teen enne mingi eeltöö ära.”

“Ma eeldan, et kõikidel erakondadel on mingisugused kodulehed olemas, kus on nende lubadused või väärtused olemas. Ma arvan, et ma saaks selle info kätte, sest tõenäoliselt nad teevad ka mingisuguse valimiskampania.”

Oliver valiks inimese, kellel on mingi konkreetne plaan ja kelles ta näeb potentsiaali, et ta võiks selle ka ellu viia. Näiteks usaldaks ta just mõnda oma ala spetsialisti või inimest, kes on enda valdkonnas tunnustatud või saavutanud midagi silmapaistvat. “Arvan, et peaks valimas käima. Me oleme demokraatlik riik ja see põhinebki sellel, et inimesed lähevad valima. Tihti me mõtleme, et ei ole mõtet valima minna, sest minu häälel ei ole kaalu, aga tegelikult see võib mõjutada seda valimistulemust palju rohkem kui me võime arvata. Kui sul ongi mingisuguse kindla maailmavaatega inimesed, kes ei viitsi valima minna, siis selle maailmavaatega inimesed võivad olla valesi esindatud. Võib tekkida mingisugune ülekaal teistsuguse maailmavaatega inimeste osas, kes on lihtsalt aktiivsemad valijad. Seda hoiaks ka ära, kui kõik käiks valimas.”

Soovitused nügimiseks

- Videotutvustused (valimistest, sellest et need toimuvad ning millal), kus on panustatud kvaliteedile ja kontseptsioonile. Kuna ta veedab palju aega Youtube’is, kuid ei jälgi Eesti meediat, võiks temani jõuda Youtube’i reklaamidega.
- Kuna tal pole aega ega huvi, et ise otsida, siis oleks talle mugav, kui valimisteemaline info oleks kooliprogrammis rohkem sees.
- Erakondade kodulehed: “Ma eeldan, et kõikidel erakondadel on mingisugused kodulehed olemas, kus on nende lubadused või väärtused olemas. Ma arvan, et ma saaks selle info kätte, sest tõenäoliselt nad teevad ka mingisuguse valimiskampania.”